

KRONIKEN

21. februar 2012

Alle voksne er levende forbilleder

ANETTE HAUERBERG

De seneste års fokus på at styrke børns evner har været intellektuel. Men børn lærer bedst gennem leg og ved at spejle sig i den voksne. Det er sådan, vi rustet dem til den moderne verden.

Anette Hauerberg er pædagog og lærer, tidligere leder af børnehaven.

DETER FORMIDDAG, og alle børn er ude, en af de voksne er ved at tage legeredskaberne frem, en anden er på vej ud med de sidste børn, da jeg inde fra børnehavens vindue kigger ud og opdager et fantastisk syn: Alle børn liggende på knæ i en kreds rundt om en håndværker, mens han studerer et kort over grunden. Børnene har alle indtaget nøjagtig samme stilling som ham...

Hvad er det, der suger dem ind i kredsen omkring den fremmede håndværker?

Er det måden, han agerer på, hans koncentration og optagethed af sit virke? Er det hans synlige og for børnene gennemskuelige arbejde, der for dem giver mening, er fysisk muligt at efterligne og derved inspirerer dem - for eksempel til korttegning og flere nye lege?

De fleste voksne forklarer børn mangt og meget. Vi forfalder let til at forklare den treårige, at månen skifter form, fordi jorden drejer rundt om solen, eller får bærer den yngste ind i børnehaven, samtidigt med at han forklarer hende, hvad de skal i aften, og at han kommer igen klokken fire.

Men børn lærer ikke meget af forklaringer, og vi voksne kan derfor høre os selv sige: »Det har jeg jo fortalt dig, det ved du da godt«. Ja, vi har fortalt det, men barnet har ikke forstået det, fordi små børn lever langt mere i handlinger og følelser end i ord. Hvornår er klokken fire?

Tegning: Philip Ytounel

Børn lever i nuet - og hvis man bliver båret i børnehaven, er 'frugt' måske et bedre tidspunkt for barnet at forholde sig til, da dette begreb hænger sammen

med en handling.

Børn tilegner sig først og fremmest forståelse af verden gennem deres handlinger og sansindtryk.

Jo mere færdigdefineret en legeproces er, desto mindre indre dynamik skaber barnet selv i legen.

DA JEG SOM ung begyndte mit pædagogiske virke, fandtes der nogle klodser i flere former og størrelser, der kunne kombineres på mange forskellige måder - klodserne blev til huse, flyvemaskiner, biler, borge. I dag bygger børn for det meste deres flotte konstruktioner af fly, borge og skibe ved hjælp af manualer. Det skaber opmærksomhed på detaljen, men ikke megen kreativitet.

Vived, at allerede det helt nyfødte barn imiterer forældrenes mimik.

Fra begyndelsen efterligner barnet sine identifikationsobjekter, og barnet lærer gennem denne imitation. Frem til skolealderen er læring gennem efterligning helt centralt.

Den bedst udviklede intellektuelle indlæring har en anden karakter end det 'drommende' udviklingstrin, som det mindre barn befinder sig på.

I legen griber barnet verden, ikke blot med hænderne, men med hele kroppen og alle sanser, senere begribes verden.

Vi har tidligere ikke vidst, hvorfor børn efterligner, fra de er helt spæde, men det er der nu mere viden om.

På universitetet i Parma blev der i midten af 90'erne gjort en sensationel opdagelse. Giacomo Rizzolatti og hans medarbejdere opdagede de såkaldte spejlneu-

roner, som har givet svar på flere spørgsmål vedrørende efterligningens sammenhæng med læring.

Risolatti og hans teams opdagelse får uden tvivl sat mere fokus på efterligningens betydning for barnets udvikling/læring samt bevidstheden om, at spejlnuronerne giver os mulighed for at læse andres hensigt.

Ser du nogen spise is, er der neuroner i hjernen, som imiterer følelsen af at spise is. Ser du nogen slå sig, vil du uvilkårligt selv fortrække ansigtet i smerte.

Det forklarer rigtig meget, som har været et mysterium. For eksempel ved vi, at børn lærer gennem at efterligne. Nu ved vi, at der er hjernemekanisme, som er 'designet' til det.

Den lader det, som børn ser, foregå i deres hjerner. Det er den samme mekanisme, elitesportsfolk bruger til at træne.

De laver mental træning, når de for eksempel overtaler deres golfslag ved at forestille sig slaget, forklarer Daniel Goleman, 'Børn og unge', 2006.

I 'Hvorfor jeg føler det, du føler' som er den første bog på dansk om spejlnuronerne, fortæller Joachim Bauer, der er psykiater og professor i medicin, at barnet fra omkring 18-måneders alderen kan iagttage handlinger målrettet og indøve dem gennem selvstyret imitation. Spejlsystemerne er udviklede og parate til at aflæse alt ud fra modeller.

... Alle voksne er levende forbilleder

KRONIKEN I MORGEN

MICHAEL H. CLEMMESSEN
Døden for Danmark foran det Hvide Hus

MEN DET ER ikke nok i sig selv.

Det lille barn kan ikke selv gøre legens verden tilgængelig, fordi spejlsystemerne - som forsøg viser - kun kan indspejles, når de kommer fra levende forbilleder, fra biologiske aktører.

Små børn har altså brug for tilstedeværende levende omsorgspersoner.

Uanset hvilken pædagogisk retning vi hver især foretrækker, så har børn grundlæggende brug for at bruge kroppen og sanserne, hvis de skal opleve at kunne virke i verden.

De har brug for at lære sig selv og andre at kende gennem deres livtag med omgivelserne. De har brug for at gøre livsnære erfaringer sammen med mennesker, der laver fysiske aktiviteter som at grave og plante i haven, feje blade sammen, reparere og lappe cykler, synge, male legehuse, snitte grene til huler og sno-brød, strikke og hække, lægge erantislog og vintergæk, følge årstiderne, lave mad, bage m.m. Når disse opgaver er så gode for børn at være i nærheden af, er det fordi de inviterer til efterligning.

Gode aktiviteter er ikke nødvendigvis aktiviteter, som barnet kan være med i. For eksempel foreslog håndværkeren, som studerede kort ikke, at børnene kunne holde kortet eller på anden måde hjælpe ham. Omvendt giver det særlige muligheder, hvis man gerne må deltage.

Som pædagog er det min erfaring, at vi bruger os selv allerbedst, når vi viser, at det er vigtigt at ælte brødet, som skal blive til eftermiddagsmad, at vi finder det vigtigt at luge i køkkenhaven, og at vi holder af at feje gulvet eller tørre borde af.

Det er ikke ligegyldige handlinger, der skal overstås, så vi kan komme i gang

I legen griber barnet verden, ikke blot med hænderne, men med hele kroppen og alle sanser, senere begribes verden

voksen knytter værdi til de mange små hverdagsopgaver.

Børn følger for det meste sympati for virksomme voksne, fordi de forbinder sig med handlingen. For en femårig er det langt sjovere at have en onkel, der kører motorcykel, end en, der har det store p-kørekort!

Vi husker bedre konkrete oplevelser end abstrakt viden.

FOR AT NOGET kan sætte sig fast, må det gøre indtryk.

Det oplevede jeg som lærer for nogle år siden et konkret eksempel på, da jeg var med en klasse fra Roskilde på lejr tur i Nordjylland.

En af dagene stod vi ganske tidligt op for at besøge fiskeriauktionen i Hanstholm. På alle måder et berigende besøg med mange nye sansindtryk og sproglige nuancer.

Vi opfordrede eleverne til at planlægge lidt fælles underholdning den sidste aften på kolonien. Da vi havde spist, tog lærerne fat. Hvad vi her skulle opleve, havde

med at spille et spil, læse historie eller hjælpe med at få flyverdragter på.

Det er vigtige pædagogiske opgaver, som man kan være med i eller bruge som inspiration for sin egen leg - og måske lyder det underligt, men det er faktisk, hvad der sker, hvis man som

vi selv i vores bedste fanta si ikke forestillet os.

En del af klassen opførte et skuespil. Et spil, de netop havde oplevet på skolen. De havde ingen roller haft i selve spillet, men da de spillede i skolens orkester, havde de ofte overværet øvningen af spillet og havde, mere eller mindre ubevidst, tilegnet sig de forskellige roller.

Det interessante var, at eleverne huskede samtlige replikker - som nu oven i købet blev fremsagt på jysk.

Vores spejlnuroner observerer en anden persons handlinger, vores hjerner kopierer så at sige handlingen, og vi har derved mulighed for at udføre handlingen selv.

I EN TID, hvor behovet for kreativtænkning vokser, er det værd at overveje, hvorledes en sådan tænkning udvikles, og hvordan det står i forhold til tidlig intellektuel indlæring og voksende computerbrug.

Vores sociale intelligens grundlægges gennem værdifulde erfaringer i barndommen.

At synge og lege sammen med andre kan udvide og udvikle vores sociale muligheder og erfaringer.

Jeg har tilknytning til en mindre vuggestue, der bygger på Rudolf Steiner-pædagogik. Her samles børnene hver morgen til godmorgen - sangleg.

De små er meget glade for denne stund og i særdeleshed optaget af bevægelserne til de forskellige sange. Det er en fornøjelse at opleve deres iver og begejstring, mens de gør alt for at bevæge sig på samme måde, som de ser de voksne gøre. De voksne er naturligvis vældig op-

mærksomme på, at det, de siger og synger, hænger sammen med deres ledsagende bevægelser. Da sangene gentages dagligt i en længere periode, har alle de små mulighed for at opleve, at de temmelig hurtigt kan synge med og desuden genkender de forskellige bevægelser, der følger både sange og fingerlege samt rim og remser.

Sangene veksler i tempo og mellem at sidde på gulvet eller være oppe at stå, gå og 'danse' i ring.

Sangene passer til årstiden, børnenes alder og udvikling. Når børnene skal indøve nye bevægelser/motoriske udfordringer, prøver de igen og igen, indtil de er tilfredse - til de har opnået det, de ville.

Deres motoriske kompetencer vokser. Fornemmelsen af kroppen øges og beherskes dermed bedre og bedre. Fællesskabet med de andre børn giver tillige mulighed for at udvikle deres sociale forståelse.

I denne form for sangleg som en fast tilbagevendende aktivitet i deres dag i vuggestuen bruges og skærpes mange sanser ud over den vigtige efterligning. De lærer verden at kende og opnår stor trykthed ved at bruge kroppen.

Der er ingen ende på glæden og begejstringen, når de lidt sværere bevægelser lykkes.

En talepædagog, jeg mødte i en lignende institution, hvor sanglege også er en del af børnenes hverdag, fortalte mig begejstret, hvor stor betydning disse sanglege har for udviklingen af sproget - og hvor vigtig en stimulans det derfor også er for de sprogligt svage børn.

ALLE VOKSNE er levende forbilleder, uan-

Vores sociale intelligens grundlægges gennem værdifulde erfaringer i barndommen

hug for at tale med et mindre barn, som derefter selv sætter sig på hug - og man er lige vidt!

Barnet skelner ikke mellem sig selv og omverdenen. Det er, hvad det mærker, ser og hører. Denne viden er naturligvis væsentlig for, hvordan vi opdrager og omgås børn i denne alder, i hjemmet såvel som i institutionen og dagplejen. Her grundlægges verden. Her lærer børnene i de vigtigste år af deres udvikling verden og sig selv at kende.

I dag er der lavet utallige undersøgelser, der viser, hvor vigtig den følelsesmæssige udvikling er, og hvor stor betydning følelsesmæssig intelligens har.

Det moderne innovativt samfund er det på ingen måde nok at være intellektuelt begavet. Der er brug for rollemodeller, der kan vise vejen for hele mennesket. I tanke, følelse og handling.

Der må gribes, før der kan begribes. Vi må begynde med handlingen og gennem vore daglige meningsfulde gøremål lade børnene lære verden og sig selv at kende. Til disse handlinger knyttes følelser, evner og erfaringer, der alle virker ind på både krop og sjæl.

Væsentligt er at børnene inspireres gennem de voksnes handlinger til efter-

ligning og leg, hvorved indtrykkene inderliggøres, forvandles og videreudvikles til kompetencer og egenskaber for livet. Vigtige menneskelige egenskaber såsom selvtillid, medfølelse, respekt, accept og tolerance. Egenskaber, den moderne verden i allerhøjeste grad også har brug for.

At gribe verden gennem glæde, begejstring og leger vejen frem - til skolemodenhed.

Hvis børnene for tidligt stimuleres og udfordres intellektuelt, risikerer vi at få urolige, ukoncentrerede og svage børn med tilpasningsproblemer og indlæringsvanskeligheder.

Halldan Rasmussen havde en sjælden evne til at bringe glæde og skabe lyslevende indre billeder med sine kærlige og kloge rim og remser. En sand mester i at beskrive det væsentlige - det enkle og nære.

*Der flammer sol i alt som gror,
i børn og træer og milde ord,
og alt i livets toneart stemt,
har vækst til
barnets fremtid gemt
Tving ikke, byd ikke
skænk dem former at spejle sig i
legen er evig som drømmen
lær dem at lege sig fri*

ALLE SMÅ børn bør have mulighed for at opleve fortryllelsen ved en spejlede, deltagende og forstående omverden. Skænk vi børnene former at spejle sig i, møder vi dem i deres verden, som Halldan Rasmussen ønsker sig?

ANETTE HAUERBERG